

Date: 9th February-2026

QANDLI DIABET BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA PULPITLARNI TASHXISLASH VA DAVOLASHDA XATOLAR VA ASORATLAR

Xamidov Otabek

Central Asian Medical University

Annotatsiya: Ishda qandli diabet bilan og'rikan bemorlarda pulpitisni tashxislash va davolashdagi xatolar hamda noto'g'ri davolash natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan oqibatlar ko'rib chiqilgan. Ko'rsatilishicha, ushbu bemorlar orasida yallig'lanish jarayonlari tezroq kechadi, noto'g'ri davolash esa abscess, osteomielit va tish yo'qotilishiga olib kelishi mumkin. Ish materiallari stomatologlar uchun diqqat bilan yondashishning ahamiyatini ta'kidlaydi va samarali davolash hamda asoratlarning oldini olish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: qandli diabet, pulpit, tashxislash, davolash, asoratlar.

Аннотация: В работе рассматриваются особенности диагностики и лечения пульпита у пациентов с сахарным диабетом, а также возможные ошибки и последствия, возникающие при несвоевременном или неверном вмешательстве. Показано, что у данной категории пациентов воспалительные процессы протекают быстрее, а неправильное лечение может приводить к развитию абсцессов, остеомиелита и потере зубов. Представленные материалы подчеркивают важность внимательного подхода стоматолога и помогают разработать рекомендации для эффективного ведения лечения и предупреждения осложнений.

Ключевые слова: сахарный диабет, пульпит, диагностика, лечение, осложнения.

Abstract: The study focuses on the diagnosis and treatment of pulpitis in patients with diabetes mellitus, highlighting common errors and potential complications arising from incorrect management. It is shown that inflammatory processes progress more rapidly in this patient group, and improper treatment can lead to abscesses, osteomyelitis, and tooth loss. The findings emphasize the importance of a careful approach by dentists and provide guidance for effective treatment and prevention of complications.

Keywords: diabetes mellitus, pulpitis, diagnosis, treatment, complications.

Qandli diabet bilan og'rikan bemorlarda pulpitisni tashxislash va davolash jarayoni stomatologik amaliyotda eng murakkab va mas'uliyatli yo'nalishlardan biridir. Qandli diabet nafaqat umumiy metabolizmni, balki immun tizimini ham sezilarli darajada zaiflashtiradi, bu esa og'iz bo'shlig'idagi yallig'lanish jarayonlarini tezlashtiradi va asoratlar xavfini oshiradi. Pulpitis, ya'ni tish pulpasi yallig'lanishi, diabetik bemorlar orasida tez-tez uchraydigan holat bo'lib, u o'z vaqtida aniqlanmasa va to'g'ri davolansa, murakkab asoratlarga olib kelishi mumkin. Shu bois stomatologlar har bir bemorning individual xususiyatlarini, uning metabolik holatini va umumiy sog'liq ko'rsatkichlarini hisobga olgan holda yondashishlari zarur.

Qandli diabetning og'iz bo'shlig'iga ta'siri ko'p jihatdan immun tizimidagi o'zgarishlar bilan bog'liq. Giperglikemiya neyrofil va makrofaglarning faoliyatini

Date: 9th February-2026

susaytiradi, kollagen sintezini kamaytiradi va to'qimalarni tiklash jarayonini sekinlashtiradi. Natijada, oddiy sharoitlarda tezda bartaraf etilishi mumkin bo'lgan infeksiyalar diabetik bemorlarda keng tarqaladi va abscess, osteomielit yoki tish yo'qotilishiga olib kelishi mumkin. Shu bilan birga, og'ir yallig'lanish jarayonlari bemorning umumiy holatini yomonlashtiradi, glyukoza darajasini barqarorlashtirishni qiyinlashtiradi va boshqa tizimli asoratlarni xavfini oshiradi. Shu sababli pulpitisni davolashda stomatolog nafaqat og'iz bo'shlig'i, balki bemorning umumiy sog'liq holatini ham hisobga olgan holda ish yuritishi kerak [2, 3].

Pulpitisni tashxislash jarayonida eng ko'p uchraydigan xatolardan biri klinik simptomlarni noto'g'ri baholashdir. Diabetik bemorlarda yallig'lanish jarayonlari tezroq rivojlansa-da, ba'zi hollarda og'riq sezgirligi kamayadi yoki o'ziga xos xususiyatda namoyon bo'ladi. Bu esa pulpitisning dastlabki bosqichini o'tkazib yuborishga olib keladi [1, 6]. Bemorlarning shikoyatlarini to'liq tinglamaslik, termal testlarni noto'g'ri o'tkazish yoki rentgenografik tekshiruvni yetarli darajada tahlil qilmaslik diagnostik xatolarga sabab bo'ladi. Shuning uchun stomatologlar tashxis jarayonida nafaqat klinik belgilarni, balki bemorning shaxsiy shikoyatlarini, tibbiy tarixini va metabolik ko'rsatkichlarini hisobga olishlari zarur. Erta bosqichda aniqlangan pulpitisni davolash samarasi yuqori bo'ladi va asoratlarni xavfi sezilarli darajada kamayadi.

Shuningdek, tashxis jarayonida stomatologlar radiovizual tekshiruvlar, rentgenogrammlar va, zarur hollarda, konusli tomografiya (CBCT) kabi ilg'or diagnostika usullaridan foydalanishlari kerak. Bu usullar pulpaning yallig'lanish darajasini aniq aniqlash, nekrotik hududlarni belgilash va davolash strategiyasini tanlash imkonini beradi. Diagnostika jarayonida bemorning glyukoza darajasi va umumiy sog'liq ko'rsatkichlarini hisobga olish, shuningdek, boshqa surunkali kasalliklar mavjudligini tekshirish ham juda muhimdir [4].

Davolashdagi xatolar ham diabetik bemorlar orasida keng tarqalgan muammo hisoblanadi. Noto'g'ri anestetik vositalarni tanlash, irrigatsiya eritmalarini yetarlicha ishlatmaslik, pulpaning nekrotik to'qimalarini to'liq olib tashlamaslik yoki to'ldirish materiallarini noto'g'ri qo'llash natijasida davolash muvaffaqiyatsiz bo'lishi mumkin. Diabetik bemorlarda bunday xatolar tez-tez infeksiyaning qaytalanishiga, og'riqning davom etishiga va tish yo'qotilishiga olib keladi. Shu sababli stomatologlar ilg'or davolash protokollarini qo'llash bilan birga, har bir bemorning individual xususiyatlarini, glyukoza darajasini va immun tizimi holatini hisobga olgan holda strategiyalarni moslashtirishlari kerak [5, 7].

Bemorlarni davolash jarayoniga jalb qilish va ularni o'qitish ham muhim rol o'ynaydi. Ular og'iz gigiyenasini to'g'ri saqlash, davolash muddatlariga rioya qilish va qon shakarini nazorat qilishning ahamiyatini tushunishlari kerak. Shuningdek, bemorlar o'zlarini kuzatish va har qanday og'riq, shish yoki yallig'lanish belgilarini darhol stomatologga xabar berishlari lozim. Bemorlar va stomatologlar o'rtasidagi samarali kommunikatsiya davolash samarasi va asoratlarni kamaytirish uchun muhimdir [1, 5].

Pulpitisning asoratlari diabetik bemorlarda tez rivojlanadi. Eng ko'p uchraydigan asoratlarni orasida abscess, osteomielit, periodontit va tish yo'qotilishi mavjud. Bu asoratlarni

Date: 9th February-2026

nafaqat og'iz bo'shlig'iga, balki bemorning umumiy sog'lig'iga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli asoratlarning oldini olish, davolashning to'g'ri amalga oshirilishi va bemorning o'zini parvarish qilish ko'nikmalarini rivojlantirish muhimdir. Erta tashxis va samarali davolash protokollari bu asoratlarni sezilarli darajada kamaytiradi va bemorning hayot sifatini saqlashga yordam beradi.

Stomatologlar uchun amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish ham muhim. Diabetik bemorlar bilan ishlashda diagnostika va davolash jarayonida quyidagi jihatlarga e'tibor qaratish zarur: har bir bemorning metabolik holatini baholash, og'riq va yallig'lanish simptomlarini diqqat bilan kuzatish, pulpaning holatini to'liq tekshirish, davolash materiallarini individual tanlash, bemorni davolash jarayoniga jalb qilish va muntazam monitoringni ta'minlash [3, 7]. Shu yondashuv orqali nafaqat pulpitisning jiddiy asoratlari oldini olish, balki bemorning og'iz va umumiy sog'lig'ini saqlash mumkin bo'ladi.

Shu bilan birga, stomatologlar va diabet mutaxassisleri o'rtasida multidisiplinar hamkorlikni rivojlantirish muhimdir. Qandli diabet bilan og'riq bemorlarning kompleks boshqaruvi faqat stomatologik davolash bilan cheklanmaydi, balki glyukoza nazorati, umumiy sog'liqni monitoring qilish va profilaktik choralarni ham o'z ichiga oladi. Bu yondashuv bemorning sog'lig'ini yaxshilash, asoratlarni kamaytirish va davolash samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Ushbu yondashuv orqali pulpitis bilan og'riq diabetik bemorlar nafaqat jiddiy asoratlardan himoya qilinadi, balki ularning hayot sifati va og'iz bo'shlig'i salomatligi ham sezilarli darajada yaxshilanadi. Shuningdek, stomatologlar va bemorlar o'rtasida samarali muloqot, individual yondashuv va muntazam kuzatuv orqali davolash jarayoni yanada barqaror va samarali bo'ladi [4].

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Arifin F.A., Matsuda Y., Natsir N. et al. Comparison of oral health-related quality of life among endodontic patients with irreversible pulpitis and pulp necrosis using the oral health-related endodontic patient's quality of life scale. *Odontology*. – 2025. – Vol. 113. – P. 844–856. DOI: 10.1007/s10266-024-01011-2.
2. Zhu L., Liu W., Deng X. et al. Full pulpotomy versus root canal therapy in mature teeth with irreversible pulpitis: a randomized controlled trial. *BMC Oral Health*. – 2024. – Article 1231. DOI: 10.1186/s12903-024-05011-0.
3. Edwards D., Rasaiah S., Kirkevang L.-L. et al. The use of medicaments in the management of symptomatic irreversible pulpitis: a community-based cohort study. *International Endodontic Journal*. – 2024. – Vol. 57, No. 4. DOI: 10.1111/iej.14020.
4. Abdulrazzaq A.M.M., Alyami A.M., Al Aqil F.H. et al. Exploring root canal outcomes and periodontal disease in diabetic patients: a review. *Bioinformation*. – 2024. – Vol. 20, No. 11. DOI: 10.6026/9732063002001570.
5. Butta V., Priyank H., Shivakumar S. et al. Periapical healing outcome following non-surgical endodontic intervention among diabetic patients: a systematic review. *Saudi Dental Journal*. – 2024. – Vol. 36, No. 1. DOI: 10.1016/j.sdentj.2023.10.002.

Date: 9thFebruary-2026

6. Impact of Diabetes Mellitus on Dental Pulp Tissue Pathosis – A Scoping Review. (2025). *Diabetes & Metabolic Syndrome: Clinical Research & Reviews*. – 2025. DOI: 10.1016/j.dsx.2025.103361.
7. Zhang L., Lin C., Chen Z. *et al.* Expert consensus on pulpotomy in the management of mature permanent teeth with pulpitis. *International Journal of Oral Science*. – 2025. – Vol. 17, Art. 4. DOI: 10.1038/s41368-024-00333-9.

